

INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2018-12-01

“Par 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas, otrās daļas vārdu “pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pakāpē, ievērojot šā likuma 41. panta noteikumus”, 3. panta pirmās daļas vārda “pamatizglītības” un 2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 2. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta otrajam teikumam, 112. pantam un 114. pantam”

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs, 2018. gada 26. februārī plkst. 10.00 izskatīs lietu Nr. 2018-12-01 tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Lietas dalībnieki

Pieteikuma iesniedzējs: divdesmit 12. Saeimas deputāti: Boriss Cilevičs, Igors Pimenovs, Ivans Ribakovs, Jānis Tutins, Artūrs Rubiks, Sergejs Potapkins, Ivars Zariņš, Romans Miloslavskis, Jeļena Lazareva, Jūlija Stepaņenko, Andris Morozovs, Jānis Urbanovičs, Raimonds Rubiks, Vladimirs Nikonovs, Jānis Ādamsons, Vitālijs Orlovs, Mihails Zemļinskis, Igors Zujevs, Sergejs Mirskis un Sergejs Dolgopolovs.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdētos aktus: Latvijas Republikas Saeima.

Pieaicinātās personas

Tieslietu ministrija, Ārlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Kultūras ministrija, tiesībsargs, *Dr.habil.philol.* prof. Ina Druviete, *Dr.sc.soc.* Brigita Zepa, *Dr.art.* prof. Deniss Hanovs, *E.MA.* Reinis Āboltiņš, Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas direktore Svetlana Semenko.

Apstrīdētās normas

2018. gada 22. martā tika pieņemts likums “Grozījumi Izglītības likumā”. Šo grozījumu 1. panta pirmā daļa paredz papildināt Izglītības likuma 9. pantu ar 1.¹ daļu šādā redakcijā:

“(1¹) Privātajās izglītības iestādēs vispārējo izglītību un profesionālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē iegūst valsts valodā.”

Minēto grozījumu 1. panta otrā daļa paredz izteikt Izglītības likuma 9. panta otrās daļas 2. punktu šādā redakcijā:

“2) izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pakāpē, ievērojot šā likuma 41. panta noteikumus”.

Savukārt šo grozījumu 3. panta pirmā daļa paredz Izglītības likuma 41. panta pirmajā daļā aizstāt vārdus “attiecīgajā valsts izglītības standartā” ar vārdiem “valsts pamatizglītības standartā”, proti –

“Mazākumtautību izglītības programmas izstrādā izglītības iestāde, izvēloties kādu no valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijās vai valsts pamatizglītības standartā ietvertajiem izglītības programmu paraugiem”.

2018. gada 22. marta likuma “Grozījumi Vispārējās Izglītības likumā” (turpmāk arī - Grozījumi Vispārējās izglītības likumā) 2. pants paredz izteikt Vispārējās izglītības likuma 43. pantu šādā redakcijā:

“(1) Vispārējās vidējās izglītības programmu obligāto saturu nosaka valsts vispārējās vidējās izglītības standarts.

(2) Nepārsniedzot šā likuma 44. pantā noteikto mācību stundu slodzi nedēļā un mācību stundu skaitu dienā, izglītības iestāde vispārējās vidējās izglītības programmā papildus var ietvert valsts vispārējās vidējās izglītības standartā neminētus mācību priekšmetus, tai skaitā mazākumtautības dzimto valodu un ar mazākumtautību identitāti un integrāciju Latvijas sabiedrībā saistītu mācību saturu”.

Augstāka juridiska spēka normas

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta otrais teikums: “Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.”

Satversmes 112. pants: “Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību. Pamatizglītība ir obligāta.”

Satversmes 114. pants: “Personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.”

Pieteikuma iesniedzēja apsvērumi

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmei, jo ir diskriminējošas attiecībā pret mazākumtautībām, nesamērīgi ierobežojot tiesības uz izglītību un liedzot pie mazākumtautībām piederošām personām saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.

Apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 112. pantam, jo tās ierobežo vecāku tiesības nodrošināt saviem bērniem tādu izglītību, kas atbilst viņu reliģiskajai pārliecībai un filozofiskajiem uzskatiem, kā arī tiesības uz izglītības pieejamību un pieņemamību tās adresātiem. Vairākums pie mazākumtautībām piederošo bērnu vecāku apstrīdētās normas neatbalstot. Ievērojama sabiedrības daļa, kuru apstrīdētās normas tieši skar, iebilstot pret apstrīdētajām normām un valsts politiku mazākumtautību izglītības jomā kopumā.

Apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertajam diskriminācijas aizlieguma principam, kas nepieļaujot diskrimināciju uz valodas pamata. Šis princips prasot atšķirīgu attieksmi arī izglītības sistēmas ietvaros pret personām, kuru dzimtā vai ģimenes valoda ir mazākumtautību valoda attiecīgajā valstī. Pirmkārt, apstrīdētās normas attiecībā uz pieeju izglītībai paredzot nevienlīdzīgu attieksmi pret izglītojamiem, kuri pieder pie mazākumtautībām, salīdzinājumā ar izglītojamiem, kuru dzimtā valoda ir valsts valoda. Otrkārt, apstrīdētās normas esot diskriminējošas, jo tās attiecībā uz pieeju izglītībai radot atšķirīgu attieksmi pret izglītojamiem, kuri pieder pie mazākumtautībām un kuru dzimtā valoda ir kāda no Eiropas Savienības oficiālajām valodām, un tiem izglītojamiem, kuri pieder pie citām mazākumtautībām.

Apstrīdētās normas neatbilstot arī Satversmes 114. pantam, jo mazākumtautību valodu lietojuma sašaurinājums atņemot izglītojamiem būtiskus priekšnosacījumus mazākumtautību identitātes saglabāšanai un attīstīšanai.

Institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Latvijas Republikas Saeimas (turpmāk – Saeima) – apsvērumi

Saeima uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta otrajam teikumam, 112. un 114. pantam.

Saeima pauž uzskatu, ka mazākumtautību tiesības ir specifiskas tiesības, kas ir saistītas ar konkrētās grupas jeb kolektīvo tiesību garantēšanu. Konkrētu mazākumtautību tiesību īstenošana ir atkarīga no katras valsts specifiskās situācijas. Esot jāņem vērā vēsturiskie apstākļi, kulturālais un politiskais konteksts, finansiālie un citi resursi, pie mazākumtautībām piederošo dzimtās valodas un valsts valodas prasmes līmenis. Latvijas situācijā nozīmīgi faktori esot arī attiecīgās mazākumtautības valodas izplatības līmenis, valsts valodas stāvoklis, kā arī ģeopolitiskā situācija. Saeimas ieskatā Latvijas izglītības sistēmā mazākumtautību valodas,

īpaši krievu valoda, nav uzskatāmas par apdraudētām. Tās tiekot brīvi lietotas privātajā un noteiktos gadījumos arī publiskajā sfērā. Krievu valoda tās vēsturiskās dominances rezultātā šobrīd Latvijā esot visplašāk lietotā un pat privileģēta mazākumtautības valoda.

Saeima uzsver, ka attiecībā uz mazākumtautībām viens no būtiskākajiem izglītības mērķiem ir valsts valodas apguve tādā līmenī, lai izglītojamie spētu pilnvērtīgi piedalīties Latvijas demokrātiskajos procesos un turpināt izglītību nākamajā izglītības pakāpē vai iesaistīties darba tirgū. Tādējādi Satversme zināmā mērā pat prasa nodrošināt vienādu attieksmi pret izglītojamiem, radot priekšnoteikumus pienācīgai valsts valodas apguvei un izmantošanai.

Apstrīdētās normas esot daļa no vienotas, pakāpeniski divdesmit gadu laikā realizētas reformas attiecībā uz valsts valodas lietojumu izglītības sistēmā. vVjadzība pēc mērķtiecīgas valsts valodas aizsardzības politikas šobrīd, 2018. gadā, nebūt neesot zudusi. Valsts valodas statusa saglabāšana un zināšanu nostiprināšana esot nevis statisks mērķis, bet gan process.

Tiesas process

Lietas Nr. 2018-12-01 izskatīšana tiks uzsākta 2019. gada 26. februārī. Tiesas sēdes laikā lietas dalībnieki izklāsta lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu, tiek uzklausītas pieaicinātās personas, nopratināti liecinieki, tad seko tiesas debates un replikas. Tiesas sēde beidzas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja paziņojumu par to, kad tiks pasludināts spriedums.

Satversmes tiesas likumā noteiktajos gadījumos līdz sprieduma pasludināšanai tiesvedību lietā var izbeigt. Spriedumu pieņem ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes.

Par nolēmuma pasludināšanas dienu un laiku tiks izsūtīta preses relīze un informācija tiks publicēta Satversmes tiesas mājaslapā sadaļā “Jaunami”, kā arī sadaļā “Lietas” pie šīs lietas numura.

Informācija sagatavota ar mērķi informēt par Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktiskajiem apstākļiem un lietas dalībnieku apsvērumiem. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētājas palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv

67830749, 26200580